

Celostátní soutěž pro děti a mládež „Komenský a my“ jubluje!

Dětská soutěž, nebo něco víc?

Mohlo by se zdát, že 15 let v životě člověka není až tak dlouhá doba. Stačí se však podívat na stejně staré filmové záběry a hned vidíme, jak hodně se za tu dobu změnilo. Konec konců ani patnáctiletý žáček není totéž co dospělý třicetiletý muž či žena. Takové jubileum soutěže je dobrou příležitostí zamyslet se nad jejím celkovým tvarem a obsahem a zavzpomínat na její počátky a další vývoj. Právě čas totiž ukázal, že základní koncept byl od počátku šťastný, a nebylo tudíž zapotřebí rámec, metodiku ani ideové zaměření soutěže měnit. To s sebou přináší potřebnou stabilitu a možnost relativně objektivní komparace jednotlivých ročníků. Chtěli bychom tedy v tomto krátkém příspěvku uplatnit především náš vnitřní pohled do soutěže, pohled těch, kteří stáli u jejího zrodu, po dvanáct let řídili i její organizaci a jsou si vědomi významu a poslání soutěže, který od začátku připravují.

Příčina jejího zrodu je komplexní a je do značné míry reakcí na současný konzumní a rozporuplný způsob života lidí. Naše společnost počátku 21. století v sobě nese všechna velká témata doby předchozí, včetně těch, která výrazně utvářejí naše současné postoje a smýšlení. Svoboda projevu umožnila vznik nejrůznějších názorových proudů a vedla k výrazně pluralitní společnosti. Toto prostředí, tak potřebné pro další rozvoj nás všech, však v sobě skrývá i leckterá úskalí – především je třeba hledat onen pevný bod, který by měl umožnit každému z nás nalézt uspokojující společenské zakotvení a relativně šťastný život.

Všechny historické epochy se snažily nalézt tento pevný bod. Pro Komenského jím byla **LIDSKOST** (HUMANITAS) – neboť je-li naplněna, pak společnost slouží člověku a člověk společnosti. Toto lidství v nás není něco, s čím přicházíme na svět, ale to, co je třeba osvojit si výchovou. Proto Komenský usiloval o to, aby vzdělávací instituce, především ovšem školy, byly **dílnami lidskosti**, jakožto jeden z klíčových momentů zdravé společnosti. Nicméně žijeme v konkrétní době a konkrétní společnosti, která se jeví nejenom pluralitní, ale také poněkud chaotická, rychle se proměňující, kde základní principy mravnosti jsou mnohdy zasuty pod vrstvu sobecké ziskuchtivosti v mnoha podobách. A proto tato soutěž. Její myšlenkové kořeny tkví právě v představě, že je třeba pomáhat utvářet v mladé generaci hodnotový systém založený na elementárních morálních principech a vědomí, že budou-li porušeny, povedou vždy k patologickým jevům ve společnosti. Myslíme si, že je to tento imperativ soutěže, který představuje její největší hodnotu.

S tím souvisí i výběr soutěžních témat. Vazbu na Komenského má již výtvarná kategorie nejmladších žáků, jež představuje pokračování učebnice *Orbis sensualium pictus*, kdy prostřednictvím zvoleného tématu se děti pokoušejí ztvárnit svět kolem sebe a tvoří tak nové stránky knihy *Svět v obrazech* 21. století svýma dětskýma očima.

Také další témata, tentokrát již literární, jsou volena tak, aby na jedné straně byla nadčasová, ale aby se zároveň dotýkala současnosti, tak jak ji prožívá „náctiletá“ mládež. Ukazuje se, že témata je opravdu oslovují, mají silnou vnitřní potřebu se s nimi vyrovnat, povědět k tomu své. Kámen úrazu ale spočívá v tom, že vědět, co chci říci, nestačí, je také zapotřebí zvládnout „řemeslo“, totiž předepsanou literární formu, tj. zamyšlení u mladších a esej nebo úvahu u starších žáků. A co víc – v kategorii žáků 2. st. základních škol a 1. st. víceletých gymnázií se soutěží nejen v literární práci, ale ti nejlepší se ve finále utkají v historických vědomostech, které se týkají života a díla Komenského v poměrně širokých dějinných souvislostech. Test se během patnácti let vyvíjel, jeho náročnost rok od roku vzrůstala a nyní dosahuje téměř vysokoškolských parametrů. Přesto jej účastníci soutěže zvládají až s neuvěřitelnou bravurou!

Každý ročník přináší vedle relativně vysokého standardu soutěžních prací i mimořádné výkony vysloveně talentovaných jedinců.

Z uvedeného je zřejmé, že soutěž se nikdy neobešla bez pedagogů ve školách a odborného metodického vedení, které zásadním způsobem určovalo náročnost soutěže a v podobě instrukcí pro pedagogy jim poskytovalo odbornou i metodickou podporu. Zkrátka a dobře měli jsme vždy pocit velké odpovědnosti při výběru témat, aby korespondovala s našimi představami o povaze a cílech soutěže, a starost, aby se informace o soutěži dostaly do škol. Naštěstí jsme v tom nebyli sami. Je proto zapotřebí připomenout alespoň některé naše spolupracovníky: především je to Mgr. Tomáš Havelka, Ph.D., který má po mnoho let v péči výtvarnou část soutěže, dále PhDr. Markéta Pánková, svého času předsedkyně Unie Comenius a v současnosti ředitelka Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského v Praze, kde založila stálý metodický seminář soutěže, Mgr. Jana Ondrejčková, která jako pracovnice MŠMT pomáhala s propagací soutěže na školách, členové hodnotících porot všech kategorií. A samozřejmě jsou to Ing. Petr Marek, bývalý ředitel Chocenské mlékárny, který se stal jistým spiritus agens a podporovatelem soutěže, a konečně i ten, na jehož bedra přešla organizace celé soutěže, totiž ředitel Základní školy v Brandýse nad Orlicí, Mgr. Miloslav Dušek.

Soutěž si vydobyla uznání především Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR okamžitým přijetím soutěže mezi akce oficiálně vyhlášené a finančně podporované. To zejména v počátcích soutěže, kdy nebylo dost jiných prostředků, bylo velmi důležité. Je naprosto zřejmé, že se již jedná o soutěž renomovanou, jejíž ohlas se neomezuje jen na Českou republiku. Jen s ročním zpožděním se přenesla soutěž prostřednictvím slovenských členů Unie Comenius i na Slovensko. I tam má charakter celostátní a je organizována Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitře. Témata soutěže jsou slovenskou stranou přejímána a jsou tedy totožná v obou zemích.

Těší nás, že soutěž, jejíž myšlenkovou kolébkou byla Unie Comenius, spolek šířící prostřednictvím svých členů odkaz Jana Amose Komenského, a metodické vedení, které bylo po celých patnáct let v našich rukách, si našla své příznivce a podporovatele a těší se i zájmu těch, pro něž byla vytvořena – tedy našich dětí a mládeže.

Věříme, že jim přináší totéž, co nám, totiž radost mysli a potěchu srdce.

Jana Přívratská a Vladimír Přívratský
obsahové a metodické vedení, předsedové porot